

Наталія ТАРАСЮК,*кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри іноземних мов
Національного університету водного господарства
та природокористування, м. Рівне***Алла ШИКУН,***асистент кафедри іноземних мов
Національного університету водного господарства
та природокористування, м. Рівне*

ЗМІСТ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-БУДІВЕЛЬНИКІВ У ЧИТАННІ

Статтю присвячено визначенню змісту англomовної лексико-граматичної компетентності майбутніх інженерів-будівельників. Розглянуто змістові компоненти даної складової, а також представлено дефініцію англomовної лексико-граматичної компетентності майбутніх інженерів-будівельників. Обґрунтовано доцільність її формування в різних видах читання.

Ключові слова: *лексико-граматична компетентність, навички, знання, мовна усвідомленість, читання, графічна документація.*

Статью посвящено определению содержания англоязычной лексико-грамматической компетентности будущих инженеров-строителей. Рассмотрены компоненты содержания данной составляющей, а также представлена дефиниция англоязычной лексико-грамматической компетентности будущих инженеров-строителей. Обоснована целесообразность ее формирования в различных видах чтения.

Ключевые слова: *лексико-грамматическая компетентность, навыки, знания, языковая осознанность, чтение, графическая документация.*

The article is devoted to the definition of the content of English lexical-grammatical competence of future engineers-constructors. The content components of this constituent of the English language competence of future engineers-constructors are revealed. The definition of English lexical-grammatical competence of future engineers-constructors is presented. The expediency of its formation in various types of reading is substantiated.

Key words: *lexical-grammatical competence, skills, knowledge, speech comprehension, reading, graphic documentation.*

Постановка проблеми. Реалізація євроінтеграційного курсу України вимагає якісної англomовної підготовки майбутніх інженерів-будівельників у технічних закладах вищої освіти. Водночас якісна іншомовна підготовка студентів є можливою за умов

унесення суттєвих змін до процесу навчання іноземних мов шляхом урахування і відображення у навчальній діяльності особливостей майбутньої професійної діяльності та, відповідно, формування таких ключових компонентів мовної компетентності, як лексична та граматична компетентність.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Аналіз та оцінювання вибраних навчальних завдань із погляду комунікативно орієнтованого формування мовної (лінгвістичної) компетентності засвідчує, що лексична та граматична компетентності домінують із позиції частотності представленості вправ у проаналізованих навчальних виданнях.

Отримані висновки (І. Мусаєлян, О. Рябцева, О. Стародубцева) підтверджують те, що саме лексична та граматична компетентності є певною мірою домінуючими компонентами мовної компетентності для майбутніх інженерів-будівельників з урахуванням професійної спрямованості навчання студентів технічних спеціальностей [4; 7–8]. Однак, незважаючи на суттєву базу досліджень, вивчення компонентного складу англomовної лексико-граматичної компетентності студентів немовних закладів освіти свідчить про те, що потенціал формування англomовної лексико-граматичної компетентності (далі – АЛГК) майбутніх інженерів-будівельників у читанні є невичерпним.

Мета статті – розкрити зміст англomовної лексико-граматичної компетентності майбутніх інженерів-будівельників у читанні.

Завдання:

- визначити компонентний склад АЛГК майбутніх інженерів-будівельників у читанні;
- представити дефініцію АЛГК майбутніх інженерів-будівельників у читанні;
- обґрунтувати доцільність її формування в різних видах читання та кореляцію із предметною компетентністю.

Виклад основного матеріалу. У зв'язку із особливостями майбутньої професійної діяльності студентів технічних закладів вищої освіти,

специфікою професійно орієнтованих текстів при формуванні АЛГК у читанні необхідно враховувати також рівень сформованості предметної компетентності студентів, яка забезпечує відповідні професійні знання та навички. Предметні знання та навички впливають на відбір змісту формування АЛГК, оскільки ефективне навчання англійської мови за професійним спрямуванням можливе лише, якщо воно базується на відомому матеріалі з фаху. За таких умов студентам легше сприймати англійську лексику та граматику, адже вони розуміють, про що йдеться в тексті.

У предметній компетентності доцільно виокремити предметні знання та навички «читати» компоненти креслень (паралінгвістичні навички), які інтегруються в уміння «читати» креслення. Пропонуємо паралельно актуалізувати паралінгвістичні знання саме до компонентів креслень ескізного будівельного проекту (*далі – ЕБП*), а не до його загальної характеристики, яка містить вербальну інформацію і таблиці із вербально-цифровою інформацією (словесно-цифровою) без візуальних зображень. Кореляція предметних знань та знань про звуковий і графічний образи лексичних одиниць сприятиме кращому декодуванню закладеної інформації в кресленні ЕБП, адже процес сприйняття ЕБП як паралінгвістично активних текстів вимагає подвійного декодування закладеної інформації у зв'язку з необхідністю розуміти та інтерпретувати вербальну та візуальну інформацію. Неможливо сприймати окремо зображення компонентів креслень та лексичних одиниць (*далі – ЛО*), які вони детермінують. Завдяки оволодінню лексичними знаннями та активізації предметних знань можна вести мову про формування цілісного лексико-семантичного поля до ЕБП як вербально-візуального комплексу.

У професійній сфері майбутніх інженерів-будівельників домінує проектна діяльність. Відповідно, програми курсів англійської мови за професійним спрямуванням необхідно спрямовувати на таке оволодіння англійською мовою (зокрема лексико-граматичною компетентністю в читанні), яке сприятиме ефективній проектній діяльності майбутніх фахівців у будівельній сфері.

Лексичні й граматичні навички корелюють із навичками читання компонентів креслень – сформованими шляхом частого повторення автоматизованими діями з метою розуміння та розрізнення компонентів креслень. Вони є передумовою для формування вмінь «читати» креслення як цілісну змістову та композиційну структуру англійського ЕБП.

Ураховуючи дескриптори у Європейському мовному портфелі [2] та Типовій програмі професійного спілкування [6], конкретизуємо лексичні та граматичні знання і навички, якими мають оволодіти студенти для читання професійно орієнтованих текстів (у нашому випадку – ЕБП).

Згідно з концепцією Ю. І. Пасова щодо поетапності формування навичок спочатку формуються навички роботи з мовним матеріалом, далі відбувається вдосконалення навичок і лише після цього проходить етап розвитку вмінь оперування матеріалом у мовленнєвій діяльності [5, с. 120].

Отже, до лексико-граматичних знань відносимо:

1) лексичні:

- про форму та значення лексичних одиниць (*далі – ЛО*) (за необхідності – у кореляції з предметними знаннями);
- сполучувальної цінності ЛО;
- правил словотвору;
- правил вживання ЛО в реченнях;
- словотворчих суфіксів і префіксів;

2) граматичні:

- знання граматичних форм та значення граматичних структур (*далі – ГС*) [1].

Лексико-граматичні навички включають:

1) лексичні:

- впізнання усної і письмової форми ЛО та її співвіднесення із значенням;
- розуміння відношення типу «частина – ціле»;
- обґрунтування здогадки про значення ЛО;
- диференціювання схожих за формою слів за їх інформативними ознаками;
- визначення графічного образу слова на основі слухомоторного;
- визначення слухомоторного образу слова на основі графічного;
- використання словотворчої та контекстуальної здогадки;
- використання прогнозування;

2) граматичні:

- розпізнавання граматичної форми і структури та їх співвіднесення з певним значенням і відповідним об'єктом;
- встановлення смислових зв'язків між словами;
- встановлення смислових зв'язків між реченнями [2–3].

Ще одним важливим компонентом АЛГК є *мовна (лінгвістична) усвідомленість*, що передбачає здатність [3, с. 31]:

- визначати особливості ЛО та ГС, закономірності їхнього утворення та вживання;
- розмірковувати над процесами формування власної англійської лексико-граматичної компетентності, над організацією ментального словника, процесами переробки лексичної та граматичної інформації в пам'яті, особливостями запам'ятовування ЛО та засвоєння ГС;
- аналізувати лексичну та граматичну сторону текстів.

Отже, АЛГК майбутніх інженерів-будівельників у читанні ми визначаємо як здатність розуміти лексичну та граматичну сторону професійно орієнтованих текстів, зокрема ескізного будівельного проекту, яка ґрунтується на складній і динамічній взаємодії лексичних, граматичних знань, навичок у кореляції з предметними (особливо – знаннями та навичками читання компонентів креслення), а також мовної усвідомленості, що сприяє успішній реалізації проектно-конструкторської діяльності інженера-будівельника в англійському професійному середовищі.

Типовою задачею професійної діяльності фахівців будівельної галузі є опрацювання технічної інформації, графічної документації об'єктів будівництва. На нашу думку, у процесі опрацювання технічної інформації залежно від мети можна використовувати різні види читання – переглядове, ознайомлювальне або вивчаюче.

Ознайомлювальне читання спрямоване на визначення та розуміння основних деталей тексту, що можливо за умови володіння студентами автоматизованими впізнавання слів та об'єднання їхніх значень в єдине смислове ціле, а також вміння здогадуватися про значення невідомих слів [9, с. 73].

Вивчаюче читання в термінах С. Фоломкіної розглядається як точне і повне розуміння фактичної інформації в тексті [10, с. 185]. Воно передбачає розуміння всіх деталей змісту, а отже, – точне розуміння ЛО та структур.

Основна мета *переглядного читання* – визначити, чи доцільно використовувати текст [9, с. 73], а також знайти необхідну інформацію.

У професійній діяльності інженерів-будівельників реалізуються всі види читання. Наприклад, для визначення основних деталей тексту використовується ознайомлювальне читання, для ретельного вивчення тексту – вивчаюче, а для знаходження певної інформації – переглядове. Таким чином, англомова лексико-граматична компетентність майбутніх інженерів-будівельників формується в переглядовому, ознайомлювальному та вивчаючому читанні відповідно до типової задачі професійної діяльності фахівців.

Висновки. Отже, з метою формування англомовної лексико-граматичної компетентності майбутніх інженерів-будівельників у читанні нами було виокремлено її компоненти. Визначено, що лексико-граматичні навички в читанні майбутніх інженерів-будівельників корелюють із предметними знаннями і навичками читання компонентів креслення. Встановлено доцільність формування АЛГК студентів у різних видах читання – ознайомлювальному, вивчаючому та переглядовому з урахуванням специфіки професійної діяльності майбутніх фахівців будівельної індустрії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Жовтюк Н. П. Методика формування в майбутніх учителів лексичної компетентності у процесі навчання англійської мови після німецької : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.02 / Жовтюк Наталія Петрівна ; Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 2015. – 20 с.
2. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / [пер. з англ. О. М. Шерстюк] ; наук. ред. укр. вид-ня С. Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.

3. Кажан Ю. М. Методика формування в майбутніх учителів рецептивної лексичної компетенції у процесі навчання німецької мови на базі англійської : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Кажан Юлія Миколаївна. – К., 2012. – 360 с.

4. Мусаєлян И. Ф. Формирование лексико-грамматической составляющей языковой компетенции / И. Ф. Мусаєлян // Ярославский педагогический вестник. – Ярославль, 2011. – № 3. – С. 139–142.

5. Пассов Е. И. Коммуникативное иноязычное образование : готовим к диалогу культур / Е. И. Пассов. – Минск, 2003. – 181 с.

6. Програма з англійської мови для професійного спілкування = English for Specific Purposes (ESP) National Curriculum for Universities / [кол. авторів : Г. С. Бакаєва, О. А. Борисенко, І. І. Зунок та ін.]. – К. : Ленвіт, 2005. – 119 с.

7. Рябцева О. Формирование грамматической составляющей иноязычной коммуникативной компетенции / О. Рябцева // Известия Южного федерального университета. – Ростов-на-Дону, 2010. – № 10. – С. 115–118. – (Серия «Технические науки»).

8. Стародубцева О. Г. Лексическая компетенция как языковая основа профессионально-коммуникативной компетенции студентов неязыкового вуза / О. Г. Стародубцева // Бюллетень сибирской медицины. – Томск, 2013. – Т. 12. № 3. – С. 127–131.

9. Тарнопольський О. Б. Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти : [навч. посіб.] / О. Б. Тарнопольський. – К. : «ІНККОС», 2006. – 248 с.

10. Фоломкина С. К. Обучение чтению на иностранном языке в неязыковом вузе / С. К. Фоломкина. – Москва : Высш. шк., 1987. – 207 с.

Дата надходження до редакції: 26.12.2018 р.

УДК378.016:821.161.2]:008:614.253.4

Марія ЦУРКАН,

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри суспільних наук та українознавства
ВДНЗ України «Буковинський державний медичний
університет», м. Чернівці*

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ НА СИНХРОННОМУ ЗРІЗІ ХХІ СТОЛІТТЯ: ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

У статті презентовано історіографічне дослідження основних тенденцій розвитку методики викладання української мови як іноземної на сучасному етапі педагогічних студій. Проаналізовано головні підходи до викладання цієї дисципліни як прикладної, визначено ключові напрями пошуку інноваційних технологій. З'ясовано, що в сучасній науковій парадигмі спостері-

гається зближення та поєднання методів залежно від мети, конкретних цілей та умов навчання. У ході дослідження виявлено збільшення питомої ваги лінгводидактичних досліджень із проблем формування професійно зорієнтованого мовлення студента-іноземця, країнознавчої та лінгвокультурологічної компетенції на основі занурення в соціокультурний простір носіїв мови.